

DE MODERNE VAKSECTIE

OVER SAMENWERKENDE DOCENTEN IN HET PRIMAIR ONDERWIJS

DE VAKGROEP HEEFT ME GERED

Secties in het basisonderwijs zijn vaak niet groter dan één of twee leerkrachten. Het vaak solitaire bestaan heeft voordelige kanten: je bent baas in eigen lokaal en kunt doen wat je wilt. Aan de andere kant is er de behoefte aan uitwisseling, samenwerking, gezelligheid. In plaatsen met meer basisscholen is er vaak wel samenwerking over urenverdeling en gemeenschappelijk gebruik van zalen, maar veel verder dan dat gaat het niet. In Lelystad was het 25 jaar geleden ook zo... Door: Henk Breukelman

Er is intussen veel veranderd. De samenwerking strekt zich over veel meer uit. De individuele docenten hebben een team gevormd: een sectie. Deze heeft een revolutionaire omslag gemaakt, die tamelijk uniek is in Nederland. Zij heeft zich ontwikkeld van een oppervlakkig, los verband tot een hard werkend professioneel team. Ze werkt met een vast onderwijsprogramma, volgens een uniform methodisch/didactisch concept. Ze verzorgt en organiseert verschillende bovenschoolse activiteiten en adviseert de gemeente over bewegingsonderwijs gerelateerde zaken. Met straks een eigen website. De sectie is in de tussentijd gegroeid naar 19 vakleerkrachten die in 23 verschillende gymlocaties werken. Twee van de werkers van het eerste uur zijn Magda Brouwer en Simone de Vries (nu ook vakgroepcoördinator). Zij tekenen voor dit verhaal.

ONDERWIJS

Leidraad voor het programma is de lessenplanning. Elke twee leerjaren (groep 1/2, 3/4, 5/6 en 7/8) worden verdeeld in twintig periodes van vier weken (acht lessen). Alle betekenisgebieden komen daarin terug. In elke periode van vier weken is een toetsactiviteit opgenomen. Voor elke toetsactiviteit is een

arrangement en een leervoorstel op verschillende niveaus beschreven, met een beoordelingsschema aan de hand waarvan bekeken wordt of een leerling zwak, matig, voldoende, goed of uitstekend scoort.

De lessen zijn zodanig samengesteld dat dezelfde arrangementen voor verschillende groepen kunnen worden gebruikt. Met kleine aanpassingen maak je de les geschikt voor een andere groep. Je hoeft dan niet de hele zaalopstelling te veranderen. Alles is netjes en overzichtelijk gebundeld in een geel werkboek.

'Eén van de eerste dingen die we 25 jaar geleden hebben gemaakt, was de gele werkmap. Iedereen was vanuit zijn eigen (ALO) achtergrond, op zijn eigen manier bezig met het invullen van lessen. Dat zou toch makkelijker worden als we dat samen gingen doen? Een lange zoektocht volgde. Na vier jaar uitwisselen, zoeken naar overeenstemming, elkaar overtuigen, schrijven, tekenen en herschrijven, na vier jaar praten, praten en nog eens praten lag het werkboek er.'

Het werkboek is de bijbel van de vakgroep. Het bevat de compleet uitgewerkte lessen van groep 1 tot en met groep 8.

FOTO: LEON VAN DER VEEN

FOTO: LEON VAN DER VEEN

Links Magda Brouwer en
rechts Simone de Vries

Het wordt aan alle basisscholen verstrekt, zodat ook de groepsleerkrachten van de bijzondere scholen (in Lelystad hebben bijna alleen de openbare scholen vakleerkrachten) er gebruik van kunnen maken. En dan gebeurt er meer dan wat redactionele aanpassingen.

'We zijn er net weer mee bezig. Dat doen we niet op onze maandelijkse middagvergaderingen. Want daarvoor moet je wel fit en geconcentreerd zijn. Dat lukt niet, net na een dag hard werken, dus doen we dat 's avonds om de veertien dagen. Iedereen is verantwoordelijk voor zijn eigen betekenisgebied en komt met voorstellen. Die kunnen afhankelijk zijn van veranderde onderwijskundige inzichten. Zo willen we nu meer tijd innemen voor 'rijden en glijden' en voor acrogym. Maar ook door verandering van materiaal (bankbladen in plaats van banken, aluminium frames in plaats van kasten) worden arrangementen anders. Er moeten opnieuw volgordes worden gekozen en nieuwe foto's en tekeningen worden gemaakt. Dus gaat de hele werkmap op de kop.'

Uit ervaring blijkt dat dit programma niet als een keurslijf wordt ervaren. Integendeel, leerkrachten (ook groepsleerkrachten) hebben er juist houvast aan. Het is ook niet zo dat de autonomie van de leerkracht hiermee verdwijnt. Binnen het programma is genoeg ruimte voor variaties en eigen invul-

ling, maar het basisaanbod voor alle kinderen in Lelystad van groep 1 tot en met groep 8 is gegarandeerd. Wel blijft het evalueren en beoordelen van leerlingen een heet hangijzer.

De vakgroep heeft er een eenvoudig, maar uitgebreid systeem voor ontworpen, zodat het veel tijd vraagt. *'Als je niet oppast, ben je veel tijd kwijt met het invullen van evaluatie- en beoordelingsformulieren. En dan schiet het z'n doel voorbij.'*

METHODISCH DIDACTISCH CONCEPT

Nog opzienbarender is de keuze voor eenzelfde methodisch didactische aanpak. Met een groep gymleraren overeenstemming bereiken over een programma lukt nog wel. Maar er voor zorgen dat je allemaal op dezelfde manier aan het werk gaat, is een paar stappen verder. Toch is men daar in de polder, dankzij een heldere visie op bewegingsonderwijs, op uit gekomen. Zo wordt er in bijna alle lessen in groepen gewerkt.

'Zodat er meer leerlingen tegelijk bezig zijn en leerlingen al vroeg leren zelfstandig en met elkaar te werken. Bovendien kun je op die manier elke les zorgen voor een heel gevarieerd aanbod. Dat vinden we ook belangrijk. Die aanpak heeft verre-gaande consequenties voor je onderwijs en de inrichting van je zalen. Spelletjes worden in kleine settings gespeeld. We hoeven

Zo wordt er in bijna alle lessen in groepen gewerkt

FOTO: LEON VAN DER VEEN

dus niet dertig volleyballen (voor ieder één) in elke zaal. En zes paar ringen op een rij zie je bij ons ook niet meer hangen. Twee is genoeg, en het liefst hebben we gymvaria koorden, zodat we er ook touwen en trapezes aan kunnen hangen. Dat heeft er toe geleid dat er voor alle zalen een standaard inrichting is, met dezelfde materialen, maten en lijnen. Deze standaardinrichting wordt iedere vijf jaar herzien, en zonodig aangepast. Met andere gebruikers (vooral sportverenigingen) die andere belangen hebben, onderhandelen we net zo lang dat we allebei tevreden zijn over de randvoorwaarden. Zo zijn er drie gymzalen aangepast voor gebruik door de gymnastiekvereniging Lelystad. In die zalen staan wel een evenwichtsbalk, parterrebrug en paard. Het is nog wel een beetje passen en meten, maar in de nieuw te bouwen zalen proberen we het zo te doen, dat een vereniging ook goed uit de voeten kan.'

Door de innige samenwerking is er meer mogelijk gemaakt op het gebied van onderwijs. Zo heeft de sectie materiaal aangeschaft om een heuse circusvoorstelling voor te bereiden en uit te voeren. Jongleer- en goochelmateriaal, éénwielers, balancerballen, spijkerbed of doorzaagkist, alles zit in het pakket dat tegen een kleine vergoeding beschikbaar wordt gesteld. Dat geldt ook voor de dertig paar skates die de vakgroep inmiddels rijk is, de saltostoeltjes, polsstokken en een uitgebreide mobiele muzikinstallatie voor de streetdance- of hiphoplessen. Bij toerbeurt of op aanvraag kunnen alle scholen gebruik maken van deze faciliteiten.

BEHEER VAN ZALEN

Omdat de sectie vaak de hoofdgebruiker is van de 23 locaties, hoort de verantwoordelijkheid voor het gebouw en de inventaris ook tot de taken van de vakleerkracht. Daarom is iedereen in de sectie zaalcoördinator voor één tot drie zalen. Dit houdt o.a. in, dat je wekelijks urgente klachten doorbelt, kleine kapotte inventaris vervangt, schoonmaak controleert, de inhoud van de kasten bijhoudt en netjes achterlaat, dat je maandelijks het onderhoud van het gebouw en de inventaris controleert en een paar keer per jaar verbanddozen, spel materiaal en jongleermateriaal aanvult. Voor de vakleerkracht betekent dit, naast een stuk werk dat je levert, ook een directe invloed op je werkplek. Al die afspraken staan genoteerd in het afsprakenboek, dat iedere werknemer van de sectie meteen bij zijn aanstelling krijgt.

ADVISERENDE TAAK

Omdat er door deze manier van werken veel deskundigheid is opgebouwd, is de sectie uitgegroeid tot een gezaghebbende instantie met naam, die graag geraadpleegd wordt. Zij heeft daardoor een adviserende taak gekregen binnen de gemeente als het gaat om nieuwbouw en inrichting van gymlokalen, personele zaken als bevoegdheden, stagiaires en vacatures en alles dat plaatsvindt op het gebied van buurt, onderwijs en sport. Dat werk ligt vooral in handen van de vakgroepcoördinator. Ze stuurt, controleert en stimuleert. Zij is de playing coach, want ze geeft ook nog één van de drie dagen dat ze

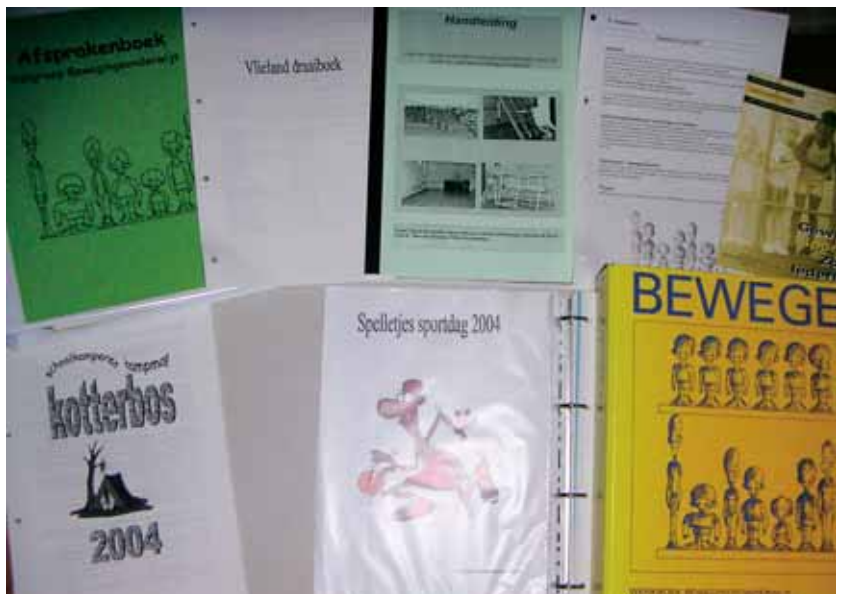

FOTO: LEON VAN DER VEEN

Ze komen weliswaar in een gespreid bedje, maar weten dat er veel van hen gevraagd wordt

werkt, les. Voor de rest is ze ambtenaar en is het stadhuis haar uitvalsbasis.

'Ik bemoei me met heel veel zaken. Ik regel het schoolzwemmen, ben verantwoordelijk voor het onderhoud en beheer van de inventaris van de gymzalen en sportvloeren, zorg voor vervanging bij ziekte, coördineer de bulk aan verzoeken om stageplaatsen, van ALO tot en met vmbo, organiseer cursussen voor groepsleerkrachten, adviseer schooldirecties over gebruik van mens en middelen, ben verantwoordelijk voor de bouw van nieuwe gymzalen, ga aan de slag met allerlei projecten die raakvlakken hebben met bewegingsonderwijs. Zo ben ik op dit moment bezig met de Hap & Stap-vierdaagse, een project om leerlingen voor een gezonde levensstijl te motiveren. Maar ik zit ook midden in de discussie over gevolgen van het verdwijnen van de LO-bevoegdheid voor afgestudeerde Pabo-ers, want dat heeft gevolgen voor het geven van gymlessen door groepsleerkrachten.'

BUITENSCHOOLESE ACTIVITEITEN

In de loop der jaren groeide de vraag naar bovenschoolse activiteiten. In het kader van onderwijsvoorrrangsbeleid mochten kinderen van één van de basisscholen op kamp. Daarvoor werden tenten en ander materiaal aangeschaft. Na een paar jaar kwam dat bij de vakgroep terecht en langzamerhand is dat uitgegroeid tot een scala aan activiteiten en voorzieningen waar scholen baat bij kunnen hebben. Zo verzorgt de sectie elk jaar kampen op Vlieland en het Kotterbos. (Het kamp in het Kotterbos is dichtbij, dus kunnen kinderen er naar toe fietsen.)

'Wij bouwen de tentenkampen op en breken ze een paar weken later ook weer af (die dagen gelden voor ons trouwens als een studiedag). In de tussentijd worden ze gebruikt door de verschillende scholen. Verder organiseren wij elk jaar vier soorten sportdagen: een survival, een atletieksportdag, een spelletjesdag en een watersportdag. Scholen met belangstelling kunnen zich

FOTO: LEON VAN DER VEEN

De LO-sectie basisonderwijs in Lelystad, uit de enquête blijkt haar grote professionaliteit (lees daarvoor het artikel 'Over LO-secties en hun professionaliteit' in dit blad).

hiervoor opgeven. Alle 42 scholen voor basis- en speciaal onderwijs in Lelystad, maken gebruik van onze activiteiten. Ook voor deze activiteiten hebben we het nodige materiaal aangeschaft, om dit allemaal goed te kunnen beheren hebben we zelfs een Stichting opgericht: de Stichting Bewegingsonderwijs Lelystad (SBL).'

Een andere buitenschoolse activiteit is 'Club Extra'. Het doel is tweeledig. Daar komen kinderen die met de normale gymlessen niet mee kunnen komen. De activiteiten die worden aangeboden lopen vooruit op de planning van de vakgroep. Zo zal het kind het al geoefend hebben voordat het in de gymlessen aan bod komt. Het andere doel is leerlingen beter toe te rusten voor de sportvereniging.

'Dat laatste lukt bijna niet, of sportverenigingen moeten zich al aanpassen aan het niveau en de belangstelling van die kinderen. In de praktijk komt het er op neer, dat leerlingen 'Club Extra' als hun 'kluppie' zien.'

PROFESSIEEL

Hoe is het mogelijk dat een aanvankelijke groep éénlingen zich ontwikkeld heeft tot zo'n hechte werkgroep. Uit alles blijkt een hoge mate van professionaliteit. Allereerst uit het planmatig en systematisch werken. Niet alleen voor wat betreft het beheer van de gymzalen en het programma, maar ook op het gebied van de evaluatie en beoordeling, didactische aanpak, MRT, buitenschoolse activiteiten en scholing. Het feit dat alles in eigen beheer bedacht en gemaakt is, maakt het geheel nog sterker. In de tweede plaats door de beleving van de vakgroepleden, waaruit duidelijk blijkt dat men zich met elkaar verantwoordelijk voelt voor 'de goede zaak'. Dat blijkt uit het enthousiasme van de sectieleden en de inzet die meer is dan het formeel noodzakelijke. Maar ook uit de facilitering en de bevoegdheden van de leider, de vakgroepcoördinator. Hoe kan dat?

'Je moet wel bedenken dat we in de polder zijn. In 1980 was

Lelystad een jonge stad, met alleen maar jonge collega's. En er was niets. Alles moest nog beginnen. Dan is het gemakkelijker om iets van de grond te krijgen dan op het oude land, waar secties op allerlei manieren vastzitten aan het verleden. Bovendien kregen wij in '84 een coördinator die ons inspireerde, een echte leider, iemand met visie en overtuigingskracht. Die ons bevroeg op onze idealen en ambities met het vak. Die ons uitdaagde om ons open op te stellen voor nieuwe dingen. Dat bracht structuur in de zaak. Dat ging niet zo maar. Daar gingen heel wat avonden praten, kijken bij elkaar en uitproberen in je eigen lessen aan vooraf. Maar toen zaten al die verschillende ALO-ers op één lijn. Toen hadden we de basis gelegd. Met de betekenisgebieden van de Calo als uitgangspunt. Die groep is een hele tijd bij elkaar gebleven. Dat speelt ook mee. Er is er ooit één afgehaakt, en nog niet eens uit onvrede. Je moet niet vergeten dat wij anders éénmansfracties gebleven waren. Zo'n groep geeft een enorme meerwaarde. Een van de oudere collega's heeft het wel eens gezegd: 'De vakgroep heeft me gered, anders was ik ingedut, uitgeblust.' Natuurlijk hebben wij er ook wel eens de balen van. Daarom zorgen we ook bewust dat we af en toe leuke dingen gaan doen. Altijd gebak bij de vergaderingen of samen naar Cirque du Soleil. En daardoor is het elan, de open houding, om met elkaar en van elkaar te leren, gebleven. Ook toen er mensen weg gingen en er een nieuwe coördinator kwam. Nieuwe collega's worden bij sollicitaties daarop geselecteerd. Ze komen weliswaar in een gespreid bedje, maar weten dat er veel van hen gevraagd wordt. Want naast lid van de vakgroep ben je ook medewerker aan één of meerdere scholen. Met die scholen heb je ook een binding. Daar zijn ook projecten, feesten en vieringen, waar je bij wilt zijn. Het lijkt allemaal veel, en dat is het ook, maar omdat je zoveel samendoet en zo betrokken bent, wordt het geen belasting.'

CORRESPONDENTIE: SD.de.Vries@Lelystad.nl